

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 396/2015-47

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. decembra 2015 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou IKRÉNYI & REHÁK, s. r. o., Šoltésovej 2, Bratislava, v mene ktorej koná prokurista a advokát JUDr. Viktor Ewerling, PhD., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a porušenie a čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 21 a čl. 22 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžz 5/2014 z 10. decembra 2014, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžz 5/2014 z 10. decembra 2014 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžz 5/2014 z 10. decembra 2014 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný [REDACTED] uhradiť trovy konania v sume 355,73 € (slovom tristopäťdesiatpäť eur a sedemdesiattri centov) na účet advokátskej kancelárie IKRÉNYI & REHÁK, s. r. o., Šoltésovej 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti [REDACTED] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. marca 2015 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a porušenie čl. 19 ods. 2 a 3, čl. 21 a čl. 22 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 8 dohovoru rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 10 Sžz 5/2014 z 10. decembra 2014.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa v konaní v správnom súdnictve domáhal ochrany pred nezákonným zásahom Protimonopolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „úrad“). Najvyšší súd označeným rozsudkom návrh podľa § 250v Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) bez meritórneho preskúmania zamietol ako neprípustný z dôvodu, že bol podaný bez vyčerpania prostriedku, ktorého použitie umožňuje osobitný predpis, t. j. sťažnosť podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sťažnostiach“). Proti rozhodnutiu najvyššieho súdu o návrhu na ochranu pred nezákonným zásahom opravný prostriedok nie je prípustný.

Sťažovateľ namietal, že týmto rozsudkom boli porušené jeho práva, „*a to právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života podľa článku 8 Dohovoru, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života podľa článku 19 ods. 2 a 3, článku 21 a článku 22 Ústavy, právo na spravodlivý proces*

podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru a právo na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy“.

Z popisu skutkového stavu predchádzajúcemu podaniu návrhu podľa § 250v OSP vyplýva, že úrad vykonal 4. februára 2014 v priestoroch zamestnávateľa sťažovateľa, spoločnosti [REDAKOVANÉ], inšpekciu v zmysle § 22 ods. 1 písm. a) a ods. 3 zákona č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov v súvislosti s prešetrovaním vo veci možných dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž prostredníctvom údajného koluzívneho správania určitých podnikateľov vo verejných obstarávaníach so zameraním na určité projekty. Poverení zamestnanci úradu si počas inšpekcie mali pod hrozbou sankcií vymieniť prístup do súkromného počítača sťažovateľa, a to aj napriek tomu, že ich na súkromnú povahu počítača upozornil a vyjadril nesúhlas s prezeraním jeho obsahu. *«PMU vo vzťahu k Sťažovateľovi nevydal žiadne rozhodnutie a nezískal súhlas súdu, ktoré by v zmysle ZOHS umožňovali vykonanie zásahu do jeho súkromnej sféry obsiahnutej v súkromnom zariadení... PMU Sťažovateľovi nepredložil Poverenia, neposkytol Sťažovateľovi žiadne poučenia o jeho právach, nespísal s ním žiadnu zápisnicu a neumožnil mu ani vyjadriť sa k zápisnici spísanej so Zamestnávateľom („Zápisnica“). PMU tieto kópie dát uchováva neznámym spôsobom v neznámych priestoroch PMU, bez existencie akéhokoľvek právneho rámca.»*

Následne 6. marca 2014 sťažovateľ podal na najvyššom súde návrh podľa § 250v OSP, ktorým sa domáhal ochrany pred opísaným nezákonným zásahom a o ktorom najvyšší súd rozhodol označeným rozsudkom.

Z pripojeného rozsudku najvyššieho súdu vyplýva, že s poukazom na § 250v ods. 3 a 4 OSP vyhodnotil, že *„návrh nie je prípustný, ak navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, alebo ak sa navrhovateľ domáha len určenia, že zásah bol alebo je nezákonný. Návrh musí byť podaný do 30 dní odo dňa, keď sa osoba dotknutá zásahom o ňom dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď k nemu došlo.*

Zákonná povinnosť využiť prostriedky, ktorých použitie umožňuje zákon ako predpoklad prípustnosti konania o návrhu v konaní o nezákonnom zásahu, je legitímnym právnym inštitútom, ktorý nie je samoučelný, ale jeho cieľom je realizovať princíp, na ktorom je založená existencia správneho súdnictva ako garanta ochrany verejných subjektívnych práv fyzických a právnických osôb, ak tieto neposkytujú orgány verejnej správy samotné. Ochrana spomenutých práv súdmi má však vo vzťahu k ochrane poskytovanej orgánmi verejnej správy subsidiárny charakter a teda sa uplatní až potom, čo zo strany orgánov verejnej správy k ochrane alebo náprave porušených práv nedošlo. Takáto úloha súdov, ktorá je výrazom princípu oddelenia moci súdnej od moci výkonnej a znamená nezasahovanie, ale ani nenahrádzanie vecných kompetencií orgánov verejnej správy, ale jej kontrolu nezávislou súdnou mocou, vyplýva z ústavou garantovaného postavenia správneho súdnictva.

Povinnosť skúmať splnenie uvedenej podmienky vyplýva pre súd konajúci o návrhu na konanie o nezákonnom zásahu orgánu verejnej správy zo všeobecnej povinnosti súdov „prihliadať kedykoľvek za konania na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci“ v zmysle § 103 v spojení s ust. § 246c ods. 1 OSP.“.

Na podporu svojich záverov najvyšší súd ďalej poukázal na právne názory jednak najvyššieho súdu vyslovené v rozhodnutiach o iných veciach návrhov na ochranu proti nezákonnému zásahu, resp. na ochranu proti nečinnosti (sp. zn. 5 Sžz 1/2009 a sp. zn. 4 Sžz 1/2013), ako aj rozhodnutia ústavného súdu (I. ÚS 74/05-18, IV. ÚS 428/09-33, III. ÚS 317/04, I. ÚS 74/05-18, III. ÚS 78/2010) a tiež rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci sťažnosti č. 97/11 Delta Pekárny proti Českej republike z 2. 10. 2014.

Po skonštatovaní, že sťažovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, sa najvyšší súd sústredil len na tento dôvod zamietnutia návrhu sťažovateľa.

Sťažovateľ je toho názoru, že najvyšší súd vec meritórne neprerokoval, a s odôvodnením, že sťažovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie mu umožňuje osobitný predpis, „došlo k odmietnutiu reálneho, včasného a efektívneho prístupu k súdu,

zamedzeniu realizácie práva na súdnu ochranu a súčasne, odmietnutím poskytnutia účinnej súdnej kontroly ako jednej zo základných procesných garancií pri danom druhu zásahu do súkromia, aj k porušeniu práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromia vo viacerých jeho aspektoch...“

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Právo Sťažovateľa na rešpektovanie súkromného života podľa článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života podľa článku 19 ods. 2 a 3, článku 21 a článku 22 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 10. decembra 2014, sp. zn. 10Sžz/5/2014 porušené bolo.

2. Zrušuje sa rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 10. decembra 2014, sp. zn. 10Sžz/5/2014, a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť Sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia k rukám právneho zástupcu do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 18. augusta 2015 predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a konštatoval, že spĺňa náležitosti ustanovené v § 20 a § 50 zákona o ústavnom súde nezistiac procesné prekážky, ktoré by podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde bránili jej prijatiu na ďalšie konanie, a preto ju toho istého dňa uznesením č. k. III. ÚS 396/2015-25 prijal na ďalšie konanie.

Ústavný súd po prijatí sťažnosti vyzval aj predsedníčku najvyššieho súdu, aby sa vyjadrila k prijatej sťažnosti, ako aj k tomu, či trvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Najvyšší súd na výzvu ústavného súdu predložil svoje vyjadrenie k sťažnosti. Uviedol, že odôvodnenie napadnutého rozsudku je dostatočne podrobné, jasné a zodpovedá požiadavkám kladeným na odôvodnenie súdneho rozhodnutia v zmysle judikatúry ESĽP (napríklad vo veci Garcia Ruiz v. Španielsko, rozsudok z 21. 1. 1999 týkajúci sa sťažnosti č. 30544/196). Preto nemožno podľa najvyššieho súdu akceptovať námietku nepreskúmateľnosti a arbitrárnosti rozsudku.

Vo vzťahu k sťažovateľovej námietke vylúčenia podania sťažnosti ako efektívneho prostriedku možnej nápravy poukázal najvyšší súd na uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 428/09-33, zastávajúc názor, že aj vzhľadom na postoj dotknutého správneho orgánu (úradu) v konaní ani táto námietka sťažovateľa neobstojí. Toto tvrdenie sťažovateľa spochybnil poukazom na poznámku (bod 82) uvedenú vo vyjadrení odporcu z 30. septembra 2014, že *„v prípade námietok úrad uvedie tieto námietky do zápisnice a tieto môžu byť riešené v prípadnom správnom konaní...“*, čo by malo za následok povinnosť založenia administratívneho spisu orgánom verejnej správy o riešení nezákonnosti tvrdeného zásahu. V tomto duchu bol v rozhodnutí zmienený aj rozsudok ESĽP z októbra 2014 o veci Delta Pekárny, z odôvodnenia ktorého nebolo možné vyvodiť záver o vylúčení povinnosti vnútroštátneho súdu skúmať splnenie podmienky predbežného prerokovania nárokov z tvrdenej nezákonnosti inšpekcie ani o prípadnej neprimeranosti takejto podmienky vnútroštátneho práva, ako naznačuje sťažovateľ.

Podľa najvyššieho súdu neobstojí ani námietka sťažovateľa, v ktorej poukazuje na iné dve rozhodnutia najvyššieho súdu (sp. zn. 3 Sžz 1/2011 a sp. zn. 4 Sžz 1/2013), v ktorých podľa tvrdenia sťažovateľa *„súd neskúmal, či bola sťažnosť podaná, považoval žaloby za prípustné“*. Podľa najvyššieho súdu *„bez toho, aby bolo potrebné zachádzať do podrobnej analýzy uvedených rozhodnutí, nemožno z takého procesného postupu dotknutých senátov, keď sa v konkrétnych veciach otázkou splnenia podmienok konania*

nezaoberali, vyvodiť záver o nezákonomnom postupe senátu konajúceho v predmetnej veci tým, že sa touto otázkou zaoberal a vyvodil z nej príslušné závery“.

Ďalej najvyšší súd poukázal na obsah rozsiahleho odôvodnenia rozhodnutia s poukazom na skutočnosť, že v tomto štádiu vychádzajúc z princípu viazanosti súdu rozsudkom po jeho vyhlásení (§ 156 ods. 4 OSP) už neprislúcha akokoľvek dodatočne doplňovať, objasňovať ani prípadne meniť argumentáciu v ňom uvedenú.

Z uvedených dôvodov navrhol, aby ústavný súd podanej sťažnosti nevyhovel.

Predsedníčka najvyššieho súdu v závere uviedla, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

Sťažovateľ vo svojom písomnom vyjadrení na vyjadrenie najvyššieho súdu taktiež súhlasil s upustením od ústneho pojednávania a vyslovil svoj nesúhlas s týmto vyjadrením a zotrvajúc na dôvodoch svojej sťažnosti zastáva názor, že najvyšší súd sa vo svojom vyjadrení nevysporiadal s namietaným porušením ústavných práv sťažovateľa.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, s vyjadrením najvyššieho súdu, ktorý vo veci rozhodoval, replikou sťažovateľa k vyjadreniu najvyššieho súdu, ako aj s obsahom napadnutého rozsudku a vyžiadaného spisu najvyššieho súdu vedeného pod sp. zn. 10 Sžz 5/2014 dospel k názoru, že od tohto ústneho pojednávania ďalšie objasnenie veci očakávať nemožno.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že rozhodnutie všeobecného súdu môže preskúmať v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05). Ústavný súd tiež nie je ani orgánom oprávneným zjednocovať právne názory všeobecných súdov (I. ÚS 199/07, II. ÚS 273/08, IV. ÚS 331/09); v konkrétnych prípadoch posudzuje ústavný súd len ich ústavnú akceptovateľnosť (III. ÚS 313/2010).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej

spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 19 ods. 3 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.

Podľa čl. 21 ods. 1 ústavy obydlie je nedotknuteľné. Nie je dovolené doň vstúpiť bez súhlasu toho, kto v ňom býva.

Podľa čl. 21 ods. 2 ústavy domová prehliadka je prípustná len v súvislosti s trestným konaním, a to na písomný a odôvodnený príkaz sudcu. Spôsob vykonania domovej prehliadky ustanoví zákon.

Podľa čl. 21 ods. 3 ústavy iné zásahy do nedotknuteľnosti obydlija možno zákonom dovoliť iba vtedy, keď je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu života, zdravia alebo majetku osôb, na ochranu práv a slobôd iných alebo na odvrátenie závažného ohrozenia verejného poriadku. Ak sa obydlie používa aj na podnikanie alebo vykonávanie inej hospodárskej činnosti, takéto zásahy môžu byť zákonom dovolené aj vtedy, keď je to nevyhnutné na plnenie úloh verejnej správy.

Podľa čl. 22 ods. 1 ústavy listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a ochrana osobných údajov sa zaručujú.

Podľa čl. 22 ods. 2 ústavy nikto nesmie porušiť listové tajomstvo ani tajomstvo iných písomností a záznamov, či už uchovávaných v súkromí, alebo zasielaných poštou, alebo iným spôsobom; výnimkou sú prípady, ktoré ustanoví zákon. Rovnako sa zaručuje tajomstvo správ podávaných telefónom, telegrafom alebo iným podobným zariadením.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Všeobecný súd, a teda aj správny súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

Článok 6 ods. 1 dohovoru obdobne ako čl. 46 ústavy zahŕňa právo na súd, do ktorého patrí právo na prístup k súdu. K nemu sa pridávajú záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie súdu a vedenie konania. To všetko v súhrne zakladá právo na spravodlivé prejednanie veci (rozhodnutie ESĽP z 21. februára 1975, séria A, č. 18, s. 18, § 36). Právo na spravodlivé prerokovanie veci zahŕňa v sebe princíp rovnosti zbraní, princíp kontradiktórnosti konania, právo byť prítomný na pojednávaní, právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a iné požiadavky spravodlivého procesu (III. ÚS 199/08).

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v jeho nesúhlase s právnym názorom najvyššieho súdu, podľa ktorého mal sťažovateľ pred podaním návrhu na súd možnosť domáhať sa nápravy tvrdeného porušenia sťažnosťou podľa zákona o sťažnostiach, a tak nevyužil efektívny právny prostriedok nápravy, ktorý mu právny poriadok poskytoval. Rozsudok najvyššieho súdu tak podľa sťažovateľa vychádzal z formalistického výkladu aplikovanej procesnoprávnej úpravy s priamym dosahom na právo na prístup k súdu.

Ústavný súd vychádzajúc z obsahu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu zistil, že najvyšší súd vo veci rozhodol po tom, ako na pojednávaní nariadenom na 19. november 2014 preveril *„okolnosti podstatné pre posúdenie splnenia podmienok prípustnosti návrhu na konanie vyplývajúce z príslušných ustanovení OSP upravujúcich postup súdu pre konanie o návrhu na ochranu pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy“*. Na tomto pojednávaní *„Zástupca navrhovateľa zopakoval argumenty vzťahujúce k tejto otázke obsahovo zhodne tak ako vyplývali z predložených podaní, zástupkyňa odporcu potvrdila, že sťažnosť navrhovateľa na postup Úradu nebola podaná, rozhodnutie o prípustnosti návrhu ponechala na rozhodnutie súdu.“*

Najvyšší súd riešil ako kľúčovú otázku v konaní požiadavku § 250v ods. 3 prvú vetu OSP, t. j. požiadavku vyčerpania prostriedkov, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis. V tu prejednávanej veci najvyšší súd dospel k záveru, že týmto prostriedkom je sťažnosť podľa § 3 a nasl. zákona o sťažnostiach. Bol toho názoru, že je nutné trvať na uplatnení tohto inštitútu, ktorý je z dôvodu jeho účelu okrem Občianskeho súdneho poriadku

(v prípade konaní proti nečinnosti orgánu verejnej správy alebo jeho zásahu) upravený aj v iných parciálnych zákonných úpravách a nemožno na jeho vyžadovanie rezignovať.

Najvyšší súd z obsahu predložených písomných podaní, ako aj „z výsluchov splnomocnených zástupcov“ zistil, že sťažovateľ možnosť ochrany svojich práv, o ktorých tvrdil, že boli poškodené pri výkone inšpekcie 4. februára 2014, relevantným spôsobom nevyužil. Podľa záverov najvyššieho súdu nesplnil teda podmienku vyžadovanú zákonom ako predpoklad prípustnosti konania v zmysle § 250v ods. 3 OSP, preto „aj s poukazom na citovanú judikatúru, keďže súd nezistil žiaden relevantný dôvod, aby sa od nej odchýlil (napríklad zásadná zmena právneho prostredia, zistenie odlišného skutkového stavu alebo prijatie protichodného zjednocovacieho stanoviska)“, najvyšší súd návrh sťažovateľa ako neprípustný v súlade s ustanovenia § 250v ods. 4 OSP *in fine* zamietol.

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti je garantom ústavnosti a súčasne súdnym orgánom, ktorý je povinný chrániť dodržiavanie a rešpektovanie ústavy všetkými orgánmi verejnej moci vrátane všeobecných súdov. Dodržiavanie ústavy orgánmi verejnej moci však nemožno vzťahovať len na strohé rešpektovanie jej jednotlivých článkov. Generálna interpretačná a realizačná klauzula ustanovuje, že výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Výklad každej právnej normy (právneho predpisu) musí byť konformný s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad, orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad (I. ÚS 351/2013).

Tieto zásady o povinnosti ústavne súladného výkladu aplikovanej právnej normy sa vzťahujú v celom rozsahu aj na procesný postup všeobecných súdov podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktorý je vlastne predpisom upravujúcim podmienky a podrobnosti o výkone základného práva na súdnu ochranu vydaným na základe čl. 46 ods. 4 ústavy.

Podľa § 250v ods. 3 OSP nie je návrh prípustný, ak navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, alebo ak sa navrhovateľ domáha

len určenia, že zásah bol alebo je nezákonný. Návrh musí byť podaný do 30 dní odo dňa, keď sa osoba dotknutá zásahom o ňom dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď k nemu došlo.

Ústavný súd po preskúmaní obsahu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd v okolnostiach danej veci vyložil aplikovanú právnu normu o neprípustnosti návrhu na ochranu pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy (t. j. § 250v ods. 3 OSP) striktne formalisticky, vôbec neprihliadol na ústavný rozmer základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy zaručujúci prístup k súdu na preskúmanie rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, ktoré sa dotýkajú základných práv a slobôd.

Najvyšší súd sa pomerne podrobne a rozsiahlo venoval samotnej požiadavke vyčerpania prostriedkov nápravy podľa osobitného predpisu vo všeobecnej rovine. Úplne však opomenul uviesť, prečo dospel k záveru, že sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach je v prípade konania o návrhu sťažovateľa podľa § 250v OSP účinným prostriedkom nápravy. Účinnosť je totiž kľúčovým pojmom, s ktorým sa súd pri posudzovaní návrhu proti nezákonnému zásahu orgánu verejnej správy musí vysporiadať. Nestačí pritom, ako to urobil najvyšší súd, demonštrovať dôležitosť požiadavky § 250v ods. 3 OSP, ale treba ju skúmať vždy osobitne.

Pokiaľ ide o možnosť a právo vzniesť námietky kedykoľvek počas kontroly, o ktorých by správny musel viesť samostatný spis – ako uvádza najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľa, ústavný súd považuje za potrebné upozorniť, že sťažovateľ vznesenie námietok tvrdí, rovnako aj to, že námietky neboli zanesené do zápisnice ani sa nimi správny orgán nezaoberal. Posúdenie týchto tvrdení účastníkov konania pred súdom je však namieste až po tom, ako najvyšší súd dospeje k záveru, že návrh sťažovateľa nie je neprípustný (§ 250v ods. 3 OSP).

Ústavný súd si je vedomý svojej predchádzajúcej judikatúry (najmä IV. ÚS 428/09, II. ÚS 758/2014), podľa ktorej bol právny názor, že sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach je efektívnym právnym prostriedkom nápravy nezákonného zásahu orgánu verejnej správy

do práv alebo právom chránených záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb, vyhodnotený ako ústavne udržateľný.

Uvedený prístup však nemožno považovať za automaticky aplikovateľný v každom prípade bez toho, aby všeobecný súd aplikujúci toto zákonné obmedzenie prístupu k súdu nezohľadnil, či v konkrétnych okolnostiach bolo daným právnym prostriedkom možné nápravu nezákonného stavu aj materiálne dosiahnuť. V opačnom prípade by zamietnutím návrhu podľa § 250v OSP došlo k ústavne neakceptovateľnému zásahu do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy. Najvyšší súd sám prešiel názorovým vývojom od striktného výkladu citovaného ustanovenia po požiadavku výkladu podmienky prípustnosti návrhu na konanie o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy v ustanovení § 250v ods. 3 OSP v zmysle čl. 152 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy tak, aby sa vzájomne nevylučovali (rozsudky najvyššieho súdu vo veciach sp. zn. 3 Sžn 1/2009, sp. zn. 3Sžz 1/2011, sp. zn. 5 Sžnz 1/2015). Ani v súčasnosti nie je možné skonštatovať jednotnosť v aplikácii § 250v ods. 3 OSP, avšak je zřejmý posun k individuálnemu skúmaniu návrhov. Treba tiež prihliadať na časový aspekt konania o sťažnosti podľa zákona o sťažnostiach v pomere k zákonným požiadavkám kladeným na súd v správnom súdnictve konajúci o návrhu podľa § 250v OSP a potrebu čo najrýchlejšieho odstránenia potenciálne nezákonného stavu.

Ústavný súd poukazuje na nedávne nálezy v obdobných veciach, nález sp. zn. III. ÚS 375/2015, v ktorom vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžz/3/2014 zo 14. októbra 2014 a na nález sp. zn. III. ÚS 376/2015, ktorým vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014. Najvyšší súd, ako aj ústavný súd v označených veciach rozhodli na obdobných skutkových a právnych záveroch ako v tu prejednávanej veci.

V súvislosti s hodnotením, či ten ktorý právny prostriedok nápravy je efektívny, vychádza ústavný súd z kritérií ustálených judikatúrou ESĽP, medzi ktoré patrí požiadavka

prípustnosti, požiadavka adekvátnosti a požiadavka praktickej účinnosti prostriedku nápravy (bližšie Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 192 s.), pričom podľa názoru ústavného súdu najmä poslednú z týchto požiadaviek sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach v danom prípade nespĺňala, čo bolo zjavné už pred vydaním napadnutého rozsudku predovšetkým z písomných stanovísk napadnutých orgánov verejnej správy – Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky a Kriminálneho úradu finančnej správy k návrhu doručenému najvyššiemu súdu.

Ústavný súd zároveň poukazuje na to, že v posledných rokoch práve pod vplyvom judikatúry EŠLP upúšťa vo svojej rozhodovacej činnosti (napr. I. ÚS 60/2011, II. ÚS 513/2011, IV. ÚS 144/2011, III. ÚS 115/2013) od názoru, že sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach možno vždy považovať za efektívny prostriedok nápravy nezákonných zásahov orgánov verejnej správy, prípadne nečinnosti orgánov verejnej správy, ktorá je v podobe nekonania orgánu verejnej správy obdobou nezákonného zásahu do zaručených práv. Aj preto napriek nevyužitiu sťažnosti podľa zákona o sťažnostiach rozsudok najvyššieho súdu, ktorým bol návrh zamietnutý len z dôvodu neprípustnosti a bez meritórneho preskúmania prednesených námietok, materiálne zasiahol do obsahu práva na prístup k súdu zaručeného čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to vyplýva z prvého bodu výrokovej časti tohto rozhodnutia. Námietku nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozsudku ústavný súd nepovažoval za právne relevantnú, keďže najvyšší súd svoje právne úvahy odôvodnil relatívne podrobne, pri výklade a aplikácii relevantnej procesnoprávnej normy však nezohľadnil ústavné požiadavky zaručené označenými právami podľa ústavy a dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva

alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Keďže napadnutým rozsudkom došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu), ústavný súd v nadväznosti na to napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžz 5/2014 z 10. decembra 2014 zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto nálezu).

Povinnosťou najvyššieho súdu bude odstrániť vytýkané nedostatky a rešpektovať relevantné ústavné princípy, teda v danom prípade návrh na začatie konania o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy na základe ústavne súladného výkladu procesnoprávných ustanovení meritórne prerokovať, zaujať stanovisko k právne relevantným otázkam a vo veci opätovne rozhodnúť, rešpektujúc obsah a zmysel práv zaručených čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ si v podaní z 25. marca 2015 uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia bez jej vyčíslenia.

Odmena za 1 úkon právnej služby v roku 2015, kedy boli úkony – prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie vo veci samej (sťažnosť) – vykonané, bola

v zmysle § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) určená na sumu 139,83 € a paušálna náhrada za 1 úkon právnej služby v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky na sumu 8,39 €.

Ústavný súd vzhliadol za dôvodné sťažovateľovi priznať úhradu trov právneho zastúpenia za obidva vyúčtované úkony právnych služieb vykonané v roku 2015, a to aj spolu s daňou z pridanej hodnoty podľa § 18 ods. 3 vyhlášky. Preto porušovateľa základného práva ústavný súd zaviazal na zaplatenie úhrady trov právneho zastúpenia v sume 355,73 €, ktorá pozostáva z odmeny za vykonané právne úkony v sume 2 x 139,83 €, paušálnej náhrady nákladov v sume 2 x 8,39 € a dane z pridanej hodnoty v sume 59,23 €, tak ako to vyplýva z bodu 3 výrokovej časti tohto nálezu.

IV.

Pokiaľ ide o namietané porušenie práva na ochranu súkromia podľa čl. 19 ods. 2, 3, čl. 21 a čl. 22 ústavy, v spojení s čl. 8 dohovoru ústavný súd konštatuje, že ochranu týchto práv poskytuje v prvom rade všeobecný súd v konaní v správnom súdnictve – keďže k tvrdenému porušeniu citovaných práv malo dôjsť práve postupom správneho orgánu, ktorý je predmetom konania podľa § 250v OSP.

Podľa § 7 ods. 2 OSP v občianskom súdnom konaní súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci. Ak sa rozhodnutie alebo postup orgánu verejnej správy dotýka niektorého zo základných práv a slobôd, nesmie byť jeho preskúmanie z právomoci všeobecných súdov vylúčené. Túto právomoc všeobecného súdu nemožno nahradiť konaním pred ústavným súdom. Ústavou daná právomoc totiž neumožňuje ústavnému súdu nahrádzať rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si sťažovatelia ako účastníci konania zvolili medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých sťažovateľom dostupných prostriedkov nápravy.

Ústavný súd preto sťažnosti v tejto časti nevyhovel, tak ako to vyplýva z posledného bodu výrokovej časti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. decembra 2015